

«АКЫЛДУУ ҮЙ» ЖУМУШУҢУЗДУ АЗАЙТАТ

«Акылдуу үй» (англисче – «smart home») – жогорку технологиялык түзүлүштөр менен жабдылып, автоматташтырылган заманбап үй. Мындай үйдүн артыкчылыгы – коопсуздук жана ыңгайлуулук. Төмөнкү макалада адамдын жумушун азайтууга жардам берген «акылдуу үйгө» саякат жасап көрөлү.

«АКЫЛДУУ ҮЙДҮ» БАШКАРУУ

«Акылдуу үйдүн» системин башкаруунун бир нече түрү бар. Системге туташкан сырттагы жана үйдүн ичиндеги бардык иштерди бир гана жерден башкарууга мүмкүндүк берет. Санап өтсөк:

Пульт аркылуу. Системге туташтырылган объектилерди бир эле пульттун жардамы менен аткарууга болот.

Сенсордук экран аркылуу. Системди башкаруу иши үйдүн кире беришиндеги дубалга орнотулган экран аркылуу башкарылат.

Үн аркылуу. Мунун артыкчылыгы – эч кандай башкаруучу экран же пульттун кереги жок, үндү бийик чыгаруу жетиштүү экенинде.

Белгиленген убакыт аркылуу. Системге туташкан иштердин мөөнөтү алдын ала туура белгиленет.

Интернет аркылуу. Кайсы жерде жүрсөңүз да, үйүңүзгө көз салып, системди башкарууга мүмкүн.

Уюлдук телефон аркылуу. Атайын орнотулган программанын жардамы менен үйдөгү системди ишке киргизүүгө жана өчүрүүгө жардам берет.

ЭМНЕСИ МЕНЕН «АКЫЛДУУ»?

Системге кошулган объектилердин ишин каалаган учурда мөөнөттүү иштөөсүн же өчүүсүн жөнгө салып турууга болот. Үйдө киши жок кезде жарыктын күндүз өчүп, түнкүсүн жанып турушун жана терезе пардалардын ачылып-жабылышын көзөмөлдөп турат, мунун өзү «*үйдө адам бар*» деген элес калтырат. Коопсуздук жагынан алганда, уурулардан сактайт. Газды же сууну бекитпей кеткен учурда үйдүн ичинде өрт же суу каптоо болуп кетүүнүн алдын алат.

Эшик, терезелер. Үйдө киши жокто бардык эшиктер, терезелер автоматтык түрдө бекитилип, сигнализация ишке кирет. Үй ээлери келген учурда эшик, дарбаза кайрадан бир гана буйрук берүү менен өзү ачылат. Эгер үйдө киши жокто эшик же терезе ачылса, дароо үй ээсинин чөнтөк телефонуна кабарланат.

Камера. Үй ээлери алыста жүргөн учурда камералардын жардамы менен үйдөгү абалды текшерип турууга мүмкүн.

«Электрондук күзөтчү». Үйдө киши жокто кимдир бирөө кирүүгө аракет кылса, иттин үнү жазылган систем ишке кирет. Ал чоочун адам алыс кетмейинче үрүп тура берет.

Газ. Кээде газды өчүрбөй унутуп кетип, бөлмөгө газ толуп, коркунуч жаралган учурлар болот. Мына ошондо систем ишке кирип, газ түтүк буулуп, газ дароо токтотулат. Андан соң куткаруу кызматына жана үй ээсинин телефон номерине коркунуч тууралуу кабар жөнөтөт.

Суу. Үйдө суу каптоонун белгиси билинсе, суу келүүчү түтүк бекитилип, куткаруу кызматына жана үй ээсине кабарланат.

Жарык. Бардык жарык берүүчү лампаларды жөнгө салып, керектүү учурда жандырып, керексиз учурда өчүрүп турат. Үй ээлери жарыкты өчүрбөй уктап калса, ал түнү бою жанып тура бербестен, белгиленген мөөнөттө өзү өчөт.

Температура. Үйдүн ичиндеги температураны бир калыпта сактоо үчүн жылуулук жөнүндө кабарлап турат. Муну менен үйдүн ичи муздак болсо, буйрук аркылуу жылуулук берүүчү, ысып кетсе салкындатуучу электр приборлору ишке киргизилет.

Пардалар. Терезеге тагылган пардалар да бөлмө ичи караңгы болсо ачылып, ачуу тийген күндүн нуру бөлмөгө түз түшүп турган учурда жабылат.

Мындан сырткары сыналгы, үналгы, DVD, үй кинотеатры, чайнек, электр меши, кондиционер жана башкаларды алыстан туруп пульт же үн аркылуу башкарууга болот. Ошондой эле аквариумдагы балыктарга маал-маалы менен жем берип турса, бассейндеги суунун абалын текшерип турат. Ал эми эртең менен эрте, белгиленген убакта аудиоаппараттагы музыканы иштетип, ойготкуч сааттын кызматын аркалайт.

КЫРГЫЗСТАНДАГЫ ҮЙЛӨРДҮН ДА «МЭЭСИ» ИШТЕЙ БАШТАДЫ...

Жөнөкөй үйдү «акылдуу үйгө» айлантуу кызматы Кыргызстанга да жетти. Учурда Бишкек шаарындагы айрым фирмалар чет өлкөдөн үйдүн «мээсин» иштете турган ар кандай системдерди алып келип сатышууда. Алардын баасы да түрдүү. Мисалы, жарыктарды башкаруу үчүн түзүлгөн системдин баасы 20 миң сомдун тегерегинде турат. Ал эми электрондук кулпулоо, видеокөзөмөл, жарыкты жөнгө салуу жана пардаларды башкаруу бир системге туташтырылып, анын баасы 40 миң сомдун тегерегин түзөт.

ПЛАНШЕТТИК КОМПЬЮТЕР

Улам бир жаңы электроникалык техника чыкса, аны колдонууну толук өздөштүрө электе экинчиси жарыкка келет. Алардын бири – компьютерлер. 2-3 жылдан бери планшет деген түшүнүк биздин коомчулукту да аралап, кээ бирибиз угуп гана жүрсөк, айрымдар маалымат топтоочу, ташуучу каражат катары колдонуп жүрүшөт. Бүгүнкү сөзүбүз мына ушул планшет жөнүндө болмокчу.

ПЛАНШЕТТИК КОМПЬЮТЕР ДЕГЕН ЭМНЕ?

Планшеттик компьютерлер кадимки биз билген компьютердин акыркы үлгүдөгү жаңы түрлөрү болуп саналат. “Планшет” бул – француз сөзү (фр. *planchette*). Бизче которгондо “талаада жүргөн убакта карта түшүрүүгө, жазууга колдонулуучу кагаз бекитилүүчү такта” дегенди түшүндүрөт. Жогоруда айтылгандай, планшеттик компьютерди жаныңызда алып жүрүп, каалаган жайда колдонууга мүмкүн. Сенсордук экран менен жабдылып, ал манжанын жана атайын таякчанын (*стилус*) жардамы менен иштейт. Каалаган учурда клавиатура, чыкканга туташтырып ноутбук катары колдонсо болот. Планшеттер негизинен интернетке кирүүгө, видеобайланышка, видео көрүү, музыка угуу жана оюн ойноого ылайыкталган. Wi-Fi, 3G/4G кошулган жана кайсы жерде болсоңуз да интернетти пайдаланууга шарт түзөт. Ошондой эле атайын офистик документтер менен иштөөгө, сүрөт тартууга багытталгандары да бар. Планшеттердин экранынын диагоналы 4 (10,16 см) дюймдан 21 (53,34 см) дюймга чейинкилери бар.

ТАЯКЧА (СТИЛУС)

Интернетте көп отургандар, эң жакшысы, таякча алганы оң. Манжа менен иштөө кыйынчылыкты жаратары белгилүү.

ЭКРАН

Планшет алам деген адам эң биринчи аны кандай максатта колдонот? Ошону билүүсү керек. Негизинен, планшетти экранынын көлөмүнө карап эки топко бөлүшөт: 7 дюймга чейинки жана 7 дюймдан жогору деп. Эгер китеп окуу, интернетке кирүү, видео, сүрөт көрүү үчүн колдонуңуз келсе, экраны 7 дюймдук жарайт. Документ иштери менен иштейм десеңиз, 7 дюймдуктан жогорулары жакшы.

Ошондой эле экрандар эки топко бөлүнөт: атайын таякчанын жардамы менен иштей турган айнек экран (*резистивный*) жана манжанын жардамы менен иштей турган экран (*ёмкостный*).

Таякча менен иштеген түрүнүн артыкчылыгы – башка нерселер тийип кетсе да планшеттин экранында эч кандай реакция жасалбайт. Текст жазууда кыйынчылык жаралбайт. Ал эми манжа менен иштеген түрү иштөөгө жеңил. Бирок кемчилиги – суукта манжа муздап калса экранды иштетүүгө мүмкүн болбой калат. Кокусунан башка нерсе тийип кетсе, экран дароо реакция кылып, башка иштерди аткарып жиберип убара кылат.

АККУМУЛЯТОР

Эң негизги көңүл буруучу бөлүктөрүнүн бири бул – аккумулятор. Мисалы, 1000 миллиампер саат (мА/ч) деп көрсөтүлгөн планшеттин аккумуляторунун заряды бир кинону толук көрүүгө жетпей калышы мүмкүн же оюн ойноодо бир нече саатка гана чыдайт. Андыктан аккумуляторунун кубаты 2000 миллиампер сааттан жогору болгондорун тандаган оң жана канча саатка чейин иштегенге кубаты жетет ошого көңүл буруңуз. Экран канчалык чоң болсо, энергияны да ошончо көп сарптайт.

КОШУМЧА ТҮЗҮЛҮШТӨРДҮ КОШУУ

Планшетке сырткы кошумча

түзүлүштөрдү кошууга мүмкүнбү же жокпу, ошол жагына да көңүл буруу зарыл. Мисалы, планшеттин USB-туташтыргычы болсо, чычканды, флешканы, клавиатураны туташтырууга мүмкүн. Ошондой эле телевизорго да кошууга шарт түзүлөт.

САЛМАГЫ

Планшеттин салмагы 600 граммдын тегерегин түзөт.

Ал эми планшет алган соң чийилбеш үчүн ага атайын кап кийгизүү керек. Мына ошондо анын салмагы 1 килограммга жетиши мүмкүн. Мында клавиатура орнотулган кап да бар. Мындай салмакты көпкө чейин колго кармап туруу, көтөрүп жүрүү ыңгайсыз.

ФОТОКАМЕРА

Видеобайланыш, видео, сүрөт тартуу үчүн атайын фотокамера болууга тийиш.

ПРОГРАММА МЕНЕН КАМСЫЗДОО

Учурда планшеттер, негизинен, “АйОС” (“iOS”) жана “Андроид” (“Android”) оперативдик системдери менен жабдылган. Мында компьютердик программалардын баары бар десек болот. Бирок кээ бир планшеттер сүрөт, видео көрүү, китеп окуу жана интернетке кирүү үчүн базалык программалар менен гана жабдылган. Мындай учурда өзүңүз каалаган программаны планшетке жүктөп, орнотуу үчүн сатып алууга туура келет.

ИНТЕРНЕТ

Планшеттердин кээ биринде 3G же 4G модеми бар. Ал эми кээ биринде булар жок да, WiFi гана бар. 3G же 4G модеми аркылуу интернетке чыгууга мүмкүнчүлүк чоң жана каалаган аймактан чыга аласыз. Ал эми WiFi болсо, интернетке кирүү үчүн белгилүү гана имараттын тегерегинде шарт бар. Ошондой эле планшеттин сырткы корпусу темирден жасалган болсо, WiFi аркылуу интернетке кирүү кыйынчылыкты жаратат. Себеби антенна жакшы кармабай калат. Мындан сырткары GPS-навигатор катары жолдо жүрүүдө колдонууга мүмкүн. Өзгөчө автоунаага ыңгайлуу.

ИШТӨӨ МҮМКҮНЧҮЛҮГҮ

Мында процессордун жыштыгы же жөнөкөй сөз менен айтканда, ядролордун саны маанилүү. Процессордун жыштыгы 600 Мегагерц сандык көрсөткүчүндө болсо, mp4 форматындагы фильм, видеолорду көрүүгө жарайт. Мында анын баасы да арзаныраак. Ал эми HD-видео форматындагы видеолор үчүн 720 Мегагерцтен жогорку жыштыктагы планшеттерди колдонуу зарыл. Оюн ойноо үчүн процессору күчтүү дегендерин тандоо керек. Процессор канчалык күчтүү болсо, компьютердин иш аткаруу мүмкүнчүлүгү жогору болот. Оперативдик эсинин (*оперативная память*) сыйымдуулугуна да көңүл буруу абзел.

Электрондук китепкана - ар кандай электрондук докуменнтердин иреттелген топтому, багыттоо жана издөө каражаттары менен камсыздалат. Бул бара-бара чогултулган ар турдүү тексттер (көбүнчө, адабият, компьютердик программалар), медиа-файлдар жайгаштырылган веб-сайт.

Электрондук китепканалардын түрлөрү: универсалдуу жана адистештирилген. Электрондук китепкананы адабий журналдан айырмалоого тийиш. Басмадан чыгып, кийин [Интернет](#) мейкинине өткөн адабий журнал сыяктуу электрондук китепкана чыгарылыштарга бөлүнбөйт жана жаны материалдар кошулган сайын толукталып турат. Эркин публикациялардын сайттарынан электрондук китепкана координатордун көз карашына ылайык түзүлөт, жарыяланган тексттердин айланасында коммуникативдүү чөйрөнүн түзүлүшү көбүнчө каралган эмес.

Кыргызстанда кыргыз тилиндеги биринчи электрондук китепкана ишке киргизилди

BY [KMB3](#) · ФЕВ 28, 2012

“Сорос Кыргызстан” фондунун маалыматтык долбоорунун негизинде
“Биздин мурас” коомдук фонду менен кыргыз тилиндеги биринчи

электрондук китепкананы ишке киргизди. Анда А4 көлөмүндөгү 20 миң беттик 100дөн ашуун китептер кийирилген.

Кийинки муундарга мурастала турган В.В.Бартольддун, Н.А.Аристовдун, С.М.Абрамзондун, А.Н.Бернштамдын, Л.Н.Гумилевдун эмгектери баардык каалоочулар үчүн жетик болуусу менен алгач, билим алууга кызыгдарлар жана иликтөөчүлөр үчүн чоң кызыгуу жаратары турган иш. Китепканада КР УИА Тил жана адабият институтунун “Эл адабияты” топтомунун 30 томдугу да бар. Аларда кыргыз элинин кичи эпостору, табышмактары, уламыштары, кошоктору, балдар фольклору сыяктуу ж.б. чыгармачылыктын бардык түрлөрү жыйналган. www.bizdin.kg китепканасында “Манас” эпосунун үч бөлүмүнүн толук топтому, аудио бөлүмүндө көптөгөн манасчылардын айтуулары да бар. Дүйнөлүк адабияттын котормолору бөлүгүндө Лондондун, Гётенин, Байрондун, Хайамдын, Риддин ж.б. чыгармалары жайгаштырылып, орус-кыргыз сүйлөшмөлөрү, документтердин орусча-кыргызча үлгүлөрү жана англисче сүйлөгөндөр үчүн кыргыз тилиндеги материалдар менен толукталган.

Кыргыз Википедиясы үчүн 500дөн ашуун жаңы, 900дөй мурда жазылган макалалар үчүн булак болуп, кыргыз акын-жазуучуларынын чыгармаларын кийирүүгө алардын мурасчылары жана айрым авторлордун өзүлөрү демилге кийиришүүдө. О.э. публицистикалык журналдардын жана мезгилдүү басылмалардын архивин түзүү иштери жүргүзүлүп жатат. ЖОЖдордун мугалимдери сайтты адабият булагы катары сунуш кылып жатышат.

Китепкананын материалдары кыргыз тилиндеги бөлөк сайттарды жана долбоорлорду ачууда пайдаланылып жатат. Мындай кызматташуу кыргыз тилинин жайылтылышына сөзсүз өбөлгө болот. Аталган долбоордун жетекчиси Чоробек Сааданбековдун айтуусу боюнча учурда китепканага соңку жылда ай сайын 3-4 миң адам кайрылып, акысыз хостинг болгондуктан материалдар, кайрылгандардын саны дагы артып, долбоордун келечектүү экендигине ишеним арттырат.

КЫТАЙДА РОБОТТОРДУН СУПЕРМАРКЕТИ, ЯПОНИЯДА РОБОТТОР ТЕЙЛЕГЕН МЕЙМАНКАНА АЧЫЛДЫ

Технологиядагы акыркы жаңылыктар боюнча, Кытайда роботтор сатылган алгачкы супермаркет ачылса, Японияда роботтор тейлеген "робо-мейманкана" ишке кирди. Бул тууралуу толугураак төмөндө окуй аласыздар.

Кытайда роботтордун супермаркети сентябрда ачылат

Кытайда алгачкы ирет роботтор сатылган супермаркет ачылат. Анда үй тазалоочу, пол сүрткөн, компьютерлердин чаңын тазалаган, жаңгактарды чагып берүүчү, чай кайнатуучу адам кейпиндеги роботтор сатылат.

Мындай супермаркеттин долбоору учурда жасалып, Кытайдын Фошань деген шаарында ачылганы турат. Супермаркет ушул жылдын сентябрь айында расмий ачылаары күтүлүп жатат.

Супермаркеттин ээлеген аянты 20 миң метр кв. Анда Кытайдын эң белгилүү 30 компаниясынын жана чет өлкөлүк компаниялардын өндүрүмү коюлат.

Маалым болгондой, акыркы кезде дүйнөдө технологиянын өнүгүүсү менен жасалма “акылды” колдонуу да өсүүдө. Кытай учурда үй жумуштарын аткарган роботтордон сырткары кары адамдарды карай турган “робот-медайым” проектисин да иштеп чыгышкан.

Кытай роботторду өндүрүүдө алдыңкы өлкөлөрдөн болуп, былтыркы жылы 56 миң өндүрүштүк робот сатылган.

Японияда роботтор кызмат көрсөткөн мейманкана ачылды

Япониянын Нагасаки шаарында алгачкы “робо-мейманкана” ачылды. Аты айтып тургандай эле, бул мейманканын өзгөчөлүгү персоналдары роботтон турганында. Тактап айтканда, “робо-мейманканада” 10 механик гуманоид иштеп жатат.

Алардын 3сү ресепшнда келген конокторду кабыл алат. 2сү кызматчы, 1сү гердеробчу жана дагы 4сү швейцар болуп эмгектенет. Ал эми алардан сырткары мейманканада 10 адам иштейт. Бирок келечекте компаниянын штатынын 90% роботтордон турат деп айтылууда.

Роботторду иштеп чыккан Koroko компаниясы биринчи жолу гуманоиддерге адам кейпин окшотуу долбоорун ишке ашырды. Алардын көрүнүшү жаш жана сулуу япон кыздарга окшош. Алар бир канча интонацияга ээ. Ошондой эле ресепшнде иштеген робот кыздар япон, кытай, корей жана англис тилдеринде сүйлөй алышат